

РЕЦЕНЗИЯ

за публикациите и професионалната дейност на
д-р Гергана Миролубова Попова,

главен асистент към катедра „Философски и политически науки”
при ЮЗУ „Неофит Рилски”

относно участие в конкурс за академичната длъжност „доцент“ по професионално
направление 2.3. Философия (Социална философия), обявен в ДВ, бр. 52/02.07.2019 г.

от

Нонка Богомилова,

д-р на философските науки, професор в Института за изследване на общества и
знанието при БАН

I.Образование и научна кариера на гл. ас. д-р Гергана Попова

Гергана Попова, единствен участник в настоящия конкурс, е магистър по теория и история на културата от 1997 г., а от 2007 г. – „доктор” в професионално направление „Социология, антропология и науки за културата” с дисертация на тема *Промени в представянето и осмислянето на тялото след 1989 г. в България (Сравнителен анализ на тоталитарните и посттоталитарни представи за тялото)*. От 2008 г. и понастоящем тя заема академичната длъжност асистент/главен асистент при Философския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, водейки лекционни курсове по Социална философия; Съвременна философия; Философия и история на европейската идея; История на европейската култура; Политики на пола; Социология на културата; Култура и цивилизация; Културна антропология.

В този период кандидатката развива активна и разнообразна дейност в изследователската област и в сферата на научната комуникация: публикувала е три монографии и редица студии и статии в научни издания, включително и на английски език; взела е участие с доклади в работата на множество национални и международни форуми; участвала е в разработката на 9 научни проекта, един от които национален; има богати и разнообразни изяви като редактор, съставител, автор на рецензии, научен ръководител на дипломанти и др. Повечето от тези разнообразни дейности са в сферата на научните интереси на кандидатката и съответно, в широката сфера на настоящия конкурс - социална

антропология, биополитики на комунизма, теория на пола, философия и антропология на тялото, изследване на идеологията.

Наукометричните показатели на д-р Гергана Попова са в съответствие с минималните национални изисквания за заемане на тази длъжност според ЗРАСРБ и Правилника за приложението му.

II. Оценка на научните публикации, депозиран за участие в конкурса

Разнообразната преподавателска и изследователска дейност на гл. ас. д-р Гергана Попова се допълва и развива в нейните публикации, сред които за участие в конкурса са депозиран: 1/монографиите *Избрани лекции по социална философия. Кризата на Европа и критиката на модерното общество*, 2016 г. (в качеството ѝ на хабилитационен труд); *Тялото в оксимороните на социализма*, 2016 г.; *The Cheery Asceticism in the Body Notions and Techniques*. Editorial Academica Espanola, 2017; 2/ 8 статии, публикувани в научни списания и 8 статии, публикувани в сборници от конференции и в тематични сборници.

Всяка една от тези публикации има своя специфична изследователска стойност и профил, но тъй като концептуалната матрица и основните тези, представляващи „носещата конструкция” на формираното от тях теоретичното поле са заложили в хабилитационния труд *Избрани лекции по социална философия* и в монографията *Тялото в оксимороните на социализма*, тези два труда ще бъдат акцентирани при оценяването в контекста на конкурса. Първият от тях (*Избрани лекции...*) е посветен на: А/въпроса за кризата на Европа между двете световни войни, представен в идеите на О.Шпенглер за „залеза на Запада” и на Ортега-и-Гасет в контекста на формирането на масата, на масовия човек; Б/критическите теории върху модерното общество на М.Фуко, Ж.Бодриар, Х.Маркузе и др. Вторият депозиран труд (*Тялото...*) фокусира въпроса за формите и методите на идеологическо и институционално дисциплиниране и „форматиране” на тялото и сексуалността в социалистическия период в България.

1.Сред **сполуките и постиженията** в приложените към документацията на конкурса публикации, бих открила следните:

1.1. Избора и формулирането на разискваните проблеми и на изследователските задачи, които не просто реализират историко-философска реконструкция на важни за социалната теория идеи и тези, но и директно асоциират тези идеи и тези с „горещи“ теми от съвременния публичен „дневен ред“: проблемите и перспективите на съвременна Европа, трансформацията на властовите механизми за контрол в различни социалнополитически режими и пр.

1.2. Интересния „диалогов“ режим, в условията на който са поставени двете монографии на авторката, публикувани в една и съща година - 2016: идеите и понятията, разисквани в някои от *Избрани (те) лекции...* да бъдат използвани като методологически инструмент за осветляването на изследваните проблеми в *Тялото...*

1.3. Хуманистичната настройка на изследователския вкус на авторката към позабравения днес дълбинен социално-критичен дискурс, присъстваща във всички нейни публикации и осветляваща субектите и обектите на: контрола и несвободата; дисциплинирането и подчинението; пряката или перфидната репресия; човека-маса и човека-машина и др.

1.4. Този социално-критичен дискурс авторката не само изследва, но и прилага за анализ на социални феномени както от близкото минало – монографията *Тялото...*, част от статиите в списания и сборници - но и от текущата съвременност: статиите „От „железните мъже“.....към посттоталитарната мутра“; „Туристът- поклонник, туристът потребител.....между идеологията и развлечението“; “Диктатът на фантазмите и.....неосъщественият бунт” и др.; в тези анализи тя достига до иновативни идеи и важни прозрения, откривайки континуитет при различните социалнополитически режими в „девиациите” по отношение на човешкото.

1.5. Осмисленият акцент върху обобщено представените основни идеи и тези на изследваните автори и материали придава на монографиите характер на богато информационно четиво, което разглежда понятието „криза” многопластово и многоаспектно: като криза на социалната система, на властта (идеология, институции), на човешкото у човека – потиснатото жизнепроявление, загубата на индивидуалността, заместването със „симулакрум” на реалността.

1.6. Този интересен метод на позитивиране откъм негативното създава възможност и за потенциален философско-антропологичен прочит, който би утвърдил индиректно смисъла и ценността на човешкото като контрапункт на авторитарно-властовото или масовидното: разума, достойнството, свободата, самостоятелното мислене, свободното самопроявление и самоутвърждаване.

1.7. Положителна оценка заслужава също доброто познаване и коректното изложение на идеите и интерпретациите на изследваните автори и текстове, като в хабилитационния труд д-р Попова борави не само с един или два, пък било то и представителни трудове на тези автори, а с цялостното им творчество, с неговата еволюция и трансформация във времето; това се отнася и за подхода ѝ към публичните форми на социалистическата идеология, която тя разглежда в динамична времева перспектива – официални документи, публикации в медии от различен „калибър” и др.

1.8. В разискването на избраната многопластова проблематика, авторката прилага мултидисциплинен подход: културологичен, социологичен, историко-философски, политологичен, социално-философски, отчасти философско-антропологичен.

1.9. Стилът и езикът на приложените публикации е професионален и четивен, което е особено важно за успешната ѝ работа със студентите.

2. Сред **коментарите, бележките и препоръките** към приложените за участие в конкурса публикации, по-скоро като покана за дискусия, бих обърнала внимание на следните:

2.1. В повечето от приложените публикации надделява информативно-описателният подход (сам по себе си полезен) над рефлексивно-постигнатия и ясно обоснован аналитично-концептуален подход, характеризиращ едно философско изследване.

2.2. Основните понятия и концепти на изследването в монографията *Тялото...* са заети (както и самата авторка посочва) и директно пренесени от идеите/метафорите на М.Фуко за „тялото-машина” и „тялото-организъм”, възникнали в рамките на коренно различна идейна традиция и просветляващи конкретна и специфична културна/човешка ситуация: методологическите основания на това пренасяне „по аналогия” не са достатъчно отрефлексирани от гледна точка на тяхната обяснителна ефективност и ограничения.

2.3. Понятието „тяло”, фигуриращо като централно както у повечето от представените критици на модерността в *Избрани лекции по...*, така и в монографията *Тялото...* се нуждае от ясно теоретично дефиниране и от предварително осветляване на контекстуалните му „употреби”: от двете монографии на авторката се създава впечатление, че понятието „тяло” се интерпретира по-скоро в дискурса на медицинската антропология, отчасти – на социалната антропология, а философско-антропологичният аспект е оставен в „зоната на здрача”.

2.4. Тази понятийно-концептуална недоизбистреност продуцира парадоксалния факт - „оптиката” на изследователя и „оптиката” на дисциплиниращата власт към човека като „тяло-инструмент” опасно скъсяват необходимата дистанция: неслучайно тези анализи фокусират предимно еднопосочната властова репресия и в по-малка степен реципрочната съпротива, предполагаща концептуално трансцендиране отвъд подлежащото на дисциплиниране „тяло” - в мисленето, в творчеството, в отклоняващото се поведение (макар че пан-критическият патос тук имплицитно борави с подобен трансцендиращ идеал за човека като многопластов феномен).

2.5. Тази едноизмерност на „тяло”-подхода като че ли затваря анализа в *Тялото...* също в едноизмерна „лабораторна” среда, в която се изследва основно една от „химическите” съставки на авторитарния режим в отношението му към тялото – идеологията: условността и недостатъчността на подобен подход за проявяването на който и да е проблем от социалната тъкан на социализма е концептуализирана от Асен Игнатов чрез опозицията „идеология – *realpolitik*”; така известният наш философ и авторитетен изследовател на социализма отдава дължимото на прагматичните императиви на реалността, превърнали постепенно идеологията в своеобразен „симулакрум” (за съжаление някои от дълбинните философски анализи на тоталитарния социализъм, появили се и у нас, са се изплъзнали от вниманието на авторката).

2.6. Много от феномените, които са концептуализирани чрез фигурите на „тялото-машина” и „тялото-организъм” успешно би могло да бъдат обяснени и дефинирани по-скоро чрез понятието на Ортега-и-Гасет и др. „човек-маса”, „масова култура”, „масово общество”: идеята за равенството (класово, расово, пополово, физическо); преобладаващите

форми на колективно мислене и действие; делегиращото властови права съзнание; настроеността към консуматорство и др.

2.7. Ролята на тези Фукоянски концепти в обяснението на „логиката” и репресията на идеологията би могло да бъде сериозно редуцирана, ако бъдат съотнесени с хранителната културна „почва”, върху която тя работи - традиционни народопсихологични наслоения, заварени от социализма нагласи и стереотипи, матрици на мислене (подход, който прилага и Асен Игнатов), като например: наследените патриархални ценности – семейството, локалната колективност, покорността и същевременно отчуждението от властимащите, все още неформирания индивидуалност, исторически некултивирания вкус към свободата и др.

Заключение:

Независимо от направените в препоръчителен и дискуссионен план бележки и коментари, отнасящи се основно до известни дефицити във философско-аналитичния пласт на публикациите, богатата и разнообразна преподавателска, комуникационна и изследователска работа на авторката, добрите теоретични постижения, критичната настройка и творческият ѝ потенциал ми дават сериозно основание да гласувам положително за присъждане на д-р Гергана Мирюбова Попова на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.3. Философия (Социална философия).

С уважение:

Нонка Богомилова

9.10.2019 г.

REVIEW

On the publications and professional activity of

Dr. Gergana Mirolyubova Popova

Chief Assistant Professor at the Department of Philosophical and Political Sciences

at Southwest University Neofit Rilski

in connection with her participation in the competition for the academic position of Associate Professor in professional field 2.3 Philosophy (Social Philosophy), announced in the State Gazette, issue 52/02.07.2019

by

Nonka Bogomilova,

DSc. in Philosophy, Professor at the Institute for the Study of Societies and Knowledge

I. Education and scientific career of Chief Assistant Prof. Dr. Gergana Popova

Gergana Popova, the only participant in the present competition, has a Master's degree in theory and history of culture, obtained in 1997, and since 2007, a Doctoral degree in the professional field of Sociology, Anthropology, and Cultural Sciences, awarded for her dissertation on *Changes in the Presentation and Understanding of the Body after 1989 in Bulgaria (A Comparative Analysis of Totalitarian and Post-totalitarian Representations of the Body)*. Since 2008 and until now, she has held the academic position of Assistant Professor and Chief Assistant Professor at the Philosophical Faculty of Southwest University Neofit Rilski, reading lecture courses on Social Philosophy, Contemporary Philosophy, Philosophy and History of the European Idea, History of European Culture, Gender Policies, Sociology of Culture, Culture and Civilization, Cultural Anthropology.

During this period, the candidate has done intense and varied research in the field of scientific communication: she has published three monograph books and a number of studies and articles in scientific editions, some of which in English; she has taken part and presented papers at many national and international forums; she has taken part in nine scientific projects, including one national project; she has rich experience as an editor, compiler, supervisor of graduating students, etc. Most of her varied activities are in the sphere of her scientific interests and, respectively, in the field of the present competition – social anthropology, biopolitics of Communism, gender theory, philosophy and anthropology of the body, studies on ideology.

The scientometric indicators of Dr. Gergana Popova match the minimal requirements for holding this position according to the ADASRB and the Regulations for its application.

II. Assessment of the scientific publications submitted for the competition

The varied teaching and research activity of Chief Assist. Prof. Dr. Gergana Popova is complemented and developed in her publications, which include the following works, submitted for the competition: 1) the monographs *Selected Lectures in Social Philosophy. The Crisis of Europe and the Critique of Modern Society*, 2016 (her habilitation dissertation); *The Body and the Oxymorons of Socialism*, 2016; *The Cheery Asceticism in Body Notions and Techniques*. Editorial Academica Espanola, 2017; 2). Eight articles published in scientific journals and eight articles published in conference collections and thematic collections.

Each of these publications has its specific research profile and value. But the conceptual matrix and theses in all of them, which are the supporting framework of their theoretical field, were laid down in the dissertation *Selected Lectures in Social Philosophy* and in the monograph *The Body and the Oxymorons of Socialism*. That is why these two works will be emphasized in this assessment relative to the competition. *Selected Lectures...* is devoted to: A) the question of the crisis of Europe between the two world wars, as advanced in Otto Spengler's ideas about the "decline of the West" and Ortega-y-Gasset's views on "mass-man"; B) critical theories on modern society by Foucault, Baudrillard, Marcuse, etc. The second work, (*The Body...*), is focused on the forms and methods of ideological and institutional disciplining and "formatting" of the body and sexuality during the Socialist period in Bulgaria.

1. Among the **successful results and achievements** evident in the publications submitted for the competition, I would emphasize the following:

1.1. The choice and formulation of the discussed problems and research tasks; the author has not only achieved a historical-philosophical reconstruction of ideas and theses that are important for social theory, but directly connects them to urgent topics on society's current agenda, which include the problems and perspectives of contemporary Europe, the transformation of power mechanisms for control over various social-political regimes, etc.

1.2. The interesting “dialogue” between the author’s two monographs, both published in 2016: the ideas and concepts discussed in *Selected Lectures* are used as methodological instruments for discussing problems in *The Body*.

1.3. The author’s humanistic inclination to a now half-forgotten in-depth social-critical discourse, present in all her publications and illuminating questions such as the subjects and objects of control and lack of freedom; discipline and subjection; direct or perfidious repression; mass-man and machine-man, etc.

1.4. Through this social-critical discourse, the author studies and analyzes certain social phenomena of the recent past (in the monograph *The Body...*, and part of the articles published in journals and collections), and pertaining to current trends (the articles “From the Iron Mento the Post-totalitarian Thug”; “Tourist-pilgrim, Tourist-consumer... Between Ideology and Entertainment”; “The Dictate of Phantasms and the Unfulfilled Revolt”, etc.) In these analyses, she attains innovative ideas and important insights, discovering a continuity across different social-political regimes with respect to “deviations” regarding the human.

1.5. The emphasis on the generalized basic ideas and theses of the authors and works under discussion make the monographs a rich source of information, in which the concept of “crisis” is approached in its many layers and aspects: as a crisis of the social system, of power (ideology, institutions), of the human in man (the suppressed expressiveness in life, the loss of individuality, the substitution of simulacrum for reality).

1.6. This interesting method of approaching the negative from a positive aspect enables a potential philosophical-anthropological reading of the problems that could indirectly assert the meaning and value of the human (reason, dignity, freedom, independent thought, free self-expression and self-assertion) as a counterpoint to authoritarian power or mass formations.

1.7. A positive evaluation is merited by Dr. Popova’s good knowledge and proper presentation of the ideas and interpretations offered by the authors and texts under study; the dissertation considers not only these author’s most important books, but also their whole work as it evolved and changed over time; this is also true for Dr. Popova’s approach to the public forms of Socialist ideology, which she views in a dynamic temporal perspective through official documents, various levels of media publications, etc.

1.8. In discussing the range of multi-layered problems, the author applies a multi-disciplinary approach encompassing the fields of cultural studies, sociology, the history of philosophy, political science, social philosophy, and, partially, anthropology.

1.9. The style and language of the submitted publications is professional and readable, which is particularly important when using these texts for work with students.

2. In my **comments and recommendations** regarding the publications submitted for the competition – made here mostly as an invitation to discussion – I would highlight the following:

2.1. In most of the publications, the informative-descriptive approach (useful in itself) predominates over the reflective and clearly grounded analytical-conceptual approach that should characterize a philosophical study.

2.2. The basic terms and concepts used in the monograph *The Body...* are borrowed (as the author herself points out) and directly translated from the ideas/metaphors of Foucault regarding the body-machine and the body-organism, which were developed in a completely different intellectual tradition and clarify a concrete and specific cultural/human situation. The methodological justification for this translation “by analogy” is not sufficiently reflected upon with regard to the explanatory effectiveness and limitations of these terms.

2.3. The concept of “body” is central for most of the critique of modernity discussed in *Selected Lectures...* and in the monograph *The Body...* It requires a clear theoretical definition and a preliminary clarification of its contextual usages: the author’s two books create the impression that the concept is interpreted mostly in terms of medical anthropology and partially of social anthropology, while its philosophical-anthropological aspect is left in a dim light.

2.4. This lack of adequate conceptual clarification leads to a paradoxical fact: there is a disturbingly short distance between the researcher’s optic and the optic of the disciplining power over man as a body-instrument. It is not accidental that these analyses are focused primarily on the one-way repression exercised by power and less on the reciprocal resistance, which would require a conceptual transcendence beyond the body subjected to discipline in thought, in creativity, in deviant behavior (although the pan-critical pathos here implicitly applies a transcendent ideal of man as an amalgamated phenomenon).

2.5. This one-dimensional “body” approach seems to enclose the analysis offered in *The Body*...likewise in a one-dimensional “laboratory” environment, in which primarily only one of the “chemical” components of the authoritarian regime in its relation to the body is studied: namely, ideology. This approach is conditional and inadequate for clarifying any of the problems related to the social tissue of Socialism, as demonstrated by Asen Ignatov in terms of the opposition “ideology vs. realpolitik”. Thus, Ignatov, a famous Bulgarian philosopher and researcher of Socialism, has given their due to the pragmatic imperatives of power, which gradually turned ideology into a kind of simulacrum (unfortunately, some of the in-depth philosophical analyses of totalitarian Socialism that have been made in our country seem to have slipped from the attention of Dr. Popova).

2.6. Many of the phenomena conceptualized in the dissertation through the terms “body-machine” and “body-organism” could better be explained and defined in terms of concepts taken from Ortega-y-Gasset and other authors: “mass-man”, “mass culture”, “mass society”, etc.; the idea of (class, racial, gender, physical) equality; the predominant forms of collective thought and action; the consciousness that delegates authority; the inclination to consumerism, etc.

2.7. The role of concepts taken from Foucault to explain the logic and the repression of ideology could be seriously reduced if they were correlated and synchronized with certain layers of national psychology, with attitudes and stereotypes inherited from Socialism, with matrices of thought (as discussed by Asen Ignatov), such as inherited patriarchal values (family, local community), submission to and alienation from government power, incompletely formed individuality, a historically inherited lack of love for freedom, etc.

Conclusion:Regardless of the remarks, offered here as points of discussion and recommendations related to certain deficits in the philosophical analysis, the author’s ample and varied teaching, communication, and research activities, her good theoretical achievements, critical attitude and creative potential, give me good reason to vote in favor of awarding Dr. Gergana Mirolyubova Popova the academic position of “Associate Professor” in professional field 2.3 Philosophy (Social Philosophy).

Respectfully, Nonka Bogomilova

9.10.2019